

Француски председник Никола Саркози тријумфално је са британским премијером Дејвидом Камероном посетио Либију, чиме је потврђена главна улога ове две земље у свргавању Моамера Гадафија и њихов одлучујући утицај на будућност ове северноафричке државе. Након вишемесечне кампање, рат је сада по свему судећи при крају, а француски обавештајци сада настоје да лоцирају и ухвате Гадафија, који је од партнера поново постао смртни непријатељ. Жестина с којом су се војске 12 чланица НАТО и емирата Катар обрушиле на Либију показала је неуспех његове политике сарадње са Западом, јер и поред инвестирања огромних сума новца, бивши либијски вођа није успео да купи пријатељство западних лидера. Како се у протеклим месецима показало, у северноафричком региону њима дугорочно ни у ком случају не одговара независна држава, а још мање снажни и богати лидер који је способан да води регионалну политику супротну вољи и интересима САД и ЕУ.

Оружје и реактор за новог пријатеља

Напад на Гадафија изведен је са одобрењем Савета безбедности, али је од самог почетка рата приметно ангажовање Француске, која је против свог дојучерашњег пријатеља наступила изненађујуће агресивно. Француска је била врло активна у припреми напада и у самој војној кампањи, а носач авиона „Шарл де Гол“ имао је кључну улогу за кампању НАТО. Француска је била и прва земља која је још почетком марта признала побуњенички Национални савет у Бенгазију за легалну власт. Када је Никола Саркози у августу посетио војнике на „Шарл де Голу“, изјавио је да ће француски војни напори „остати константни“, јер, како је рекао, не постоји други избор „него да се мисија спроведе до краја“.

Само пре четири године, однос Француске је био потпуно другачији – Саркози је тада боравио у званичној посети Триполију, и том приликом чак изјавио да би Либија другим арапским земљама могла послужити као узор. Неколико месеци касније, Моамер Гадафи је узвратио посету, а у Паризу су закључени споразуми о широкој сарадњи двеју земаља. Уговори су предвидели сарадњу на пољима безбедности, енергетике, образовања, имиграције, здравства и науке, а две либијске авио-компаније тада су потврдиле поруџбину 21 "Ербасовог" авиона. Најважнији и највреднији резултат „срдачних односа“ били су уговори о оружју и нуклеарним реакторима, у вредности од 10 милијарди евра (14,7 милијарди долара). Француска је 2007. године Гадафију понудила ни мање ни више него нуклеарни реактор, који је требало да буде саграђен у близини Триполија и да производи енергију за постројење које би пречишћавало слану воду у

Либија, Француска и Медитеранска унија

Пише: Младен Ђорђевић
уторак, 11 октобар 2011 10:23

слатку. Французи су се надали да ће Либији испоручити не само реактор него и цело постројење, а француска влада је очекивала да ће тиме повећати свој геополитички утицај у региону и придобити Моамера Гадафија за своје амбициозне планове на Медитерану.

Четири године од сусрета са Гадафијем, Никола Саркози се у Бенгазију срдечно ухватио за руке са Дејвидом Камероном и председником либијског Прелазног националног савета, уз коментар да у Либији има “још посла”. Сасвим у складу са овом изјавом, западне и француске компаније се сада спремају за уносне послове и поновну експлоатацију либијске нафте, вероватно по много повољнијим условима. Ипак, пословни интереси и нафта ипак нису били најважнији и једини циљ напада на Либију. Подједнак разлог за агресију се најпре може тражити и у Гадафијевом одбијању да позитивно одговори на две иницијативе, које за НАТО вероватно вреде једнако као нафта. Либија је, наиме, једна од пет афричких држава (поред Судана, Еритреје, Обале Слоноваче и Зимбабвеа) која није интегрисана у АФРИКОМ, одосно америчку војну команду за Африку, и такође је једина афричка земља која има излаз на Средоземно море, а која није ушла у НАТО програм Медитерански дијалог и партнерство (у њему од медитеранских земаља нису само још Либан и Сирија).

Северноафричке “револуције” дале су стога изванредан повод за свргавање још једног “диктатора” и крупан корак више у претварању Медитерана у НАТО-језеро. С обзиром на карактер и деловање НАТО у последње две деценије, намере овог војног савеза и агресија на Либију нису неочекиване. Толико агресивности се ипак није очекивало од Француске, која је релативно скоро покушала да са Гадафијем оствари дугорочну сарадњу. Одговор на промену француског става се може тражити у Гадафијевим иницијативама које би, упркос јавно прокламованом пријатељству, готово потпуно одстраниле француски утицај у овом важном региону.

Саркозијево Римско царство

Гадафи је одбио да пристане на иницијативу Николе Саркозија о стварању Медитеранске уније, односно савеза држава

Средоземља, коју је Саркози огласио почетком 2007, а која је по његовом ступању на положај постала и део званичне политике. Према првобитном предлогу који је Саркози изложио, Медитеранска унија би окупила 21 државу Средоземља у економску заједницу која би личила на рану фазу ЕУ, чиме би се створила Средоземна зона слободне трговине са несметаним протоком робе и капитала.

Пошто је обнародована, идеја Медитеранске уније је изазвала жестоку дебату, како у Европи, тако и у арапским и блискоисточним земљама, потенцијалним чланицама. Француска иницијатива наишла је на

подршку углавном, у Шпанији, Италији и Грчкој, до су северне земље, међу њима и Немачка, као и сама Европска комисија су били углавном, резервисани. Став Немачке је био да би Француска створила "унију у минијатури" која би могла бити конкурент ЕУ, и да би Унија унутар Уније истакла регионалне разлике и створила као последицу унију Балтичког мора. Бројна су била мишљења да је пројекат наставак стратегије француске политичке и интелектуалне елите, парирања утицају великих сила путем савеза са арапским државама, која вуче корене још од генерала Де Гола. Медитеранска унија би била средство да Француска блокира растући утицај САД и Кине у овом, за њу веома важном региону, а према неким мишљењима, Француска је желела неку "своју ЕУ" у којој би била доминантна, или неку франкофонску творевину која би била средство за јачање и уцењивање партнера у ЕУ.

На инсистирање Немачке, Саркози је прихватио да измени свој предлог, и пристао да Медитеранску унију чине свих 27 држава ЕУ плус државе северне Африке које излазе на Средоземно море. Медитеранска унија са 43 чланице је потом свечано и основана 13. јула 2008. у Паризу, али је њено функционисање тренутно далеко од жељеног. Многи

амбициозни пројекти сарадње су стали услед финансијске кризе, а недавно се са фунције повукао и генерални секретар Уније, јордански дипломат Ахмад Масади, који се, како је саопштио, тешко разочарао што се већина чланица ЕУ, упркос датим обећањима, нимало није занимала за овај пројект и што богате, северне земље готово ништа нису дале од обећаног новца.

Поред земаља са севера ЕУ, и бивше ауторитарне власти у Северној Африци су избегавале ближу сарадњу у оквиру МУ, иако је ЕУ у оквиру Барселонског процеса, односно програма партнерства са земљама Медитерана, у њих уложила 20 милијарди долара. Један од најжешћих критичара тог пројекта био је управо Моамер Гадафи, и у северноафричким земљама је било превладало његово мишљење да је Унија само покушај обнове француске неоколонијалне хегемоније у Северној Африци. Либија није послала званичну делегацију на самит у Паризу 2008, а Гадафи је оптуживао ЕУ да плановима о Медитеранској унији настоји да подели Африку и арапски свет, и да је она покушај цепања већ постојећих организација као што су Арапска лига или Организација афричког јединства (ОАЈ). Доскорашњи либијски лидер је у једном говору изјавио да би Медитеранска унија била друго Римско царство, и да би она створила "међународно минско поље", посебно што би арапске земље у том случају морале признати Израел, што би распирило радикално исламистичко насиље. Гадафи је иначе поздравио идеју о свеобухватнијој сарадњи медитеранских земаља као што је првобитно било замишљено, али је као „глупост“ окарактерисао стварање Уније од 43 члана.

Африка уместо Европе

Гадафи је критиковао идеју проширене Медитеранске уније, а што је по западне интересе било неприхватљиво, афричким земљама је нудио и реалну алтернативу либијски Суверени инвестициони фонд, основан 2006 и 13. по снази на свету, уложио је преко шест милијарди евра у развојне пројекте у афричке државе, а Гадафи је раније предложио стварање Афричког монетарног фонда (у који ММФ и западне земље не би имали приступ) који би онда могао да емитује сопствену афричку монету са реалном подлогом у злату. Афричка нафта би се онда продавала само за ову монету, а овај фонд са капиталом од 42 милијарде долара, од тога 30 либијских долара, јесте требало да буде основан ове године. Сви који би желели да купе афричку нафту морали би прво да купе овај новац, што би угрозило примат долара и евра, а нова монета би означила и крај ЦФА франка, француско-афричке монете под контролом француских финансијских кругова, захваљујући којој Париз има контролу над својих 12 бивших колонија.

Пише: Младен Ђорђевић
уторак, 11 октобар 2011 10:23

Бивши режим у Триполију био је годинама водећи финансијер функционисања Афричке уније и најутицајнији члан Афричке банке за развој, а Гадафи је осамдесетих покренуо и велики пројекат изградње бунара и цевовода за транспорт воде из огромних подземних извора у пустињи до либијске обале

, који је требало да потпуно задовољи потребе за усевима, а да онда Либијци са пољопривредном производњом уђу и на европско тржиште.

Пројекат је назван Велика вештачка река, а фаза 1 и 2 биле су пред спајањем када је почело бомбардовање Либије.

Финансирање овог пројекта је

вршено искључиво државним бескаматним кредитом који је дала либијска централна банка

, која је сто посто у власништву државе Либије.

Кроз ове планове и акције постаје јасан ратни бес Николе Саркозија, јер је Моамер Гадафи почео да опасно угрожава француске интересе. Активном улогом у свргавању пуковника, Француска је тако спречила даље урушавање своје позиције и резервисала водеће место у искоришћавању богатих либијских сировина. Према неким изворима, Француска ће добити право на експлоатацију 35% либијске нафте, а елиминисање Гадафија такође отвара простор за реактивирање идеје Медитеранске уније. Старе владе у важним северноафричким државама су свргнуте, и земље се сада отварају за интеграцију (или боље рећи експлоатацију).

а

Француски званичници сада изјављују да је евро-медитеранска заједница „неопходност“.

Француска у паници

Према анализи америчког института Стратфор, Француска је „у паници“ пошто је криза у Европи поставила Немачку у ранг европске велесиле, која је једина чланица ЕУ која је довољно економски јака и насељена да обезбеди функционисање јединства Уније.

Према анализи Стратфора, Французи су у проблему због губитка контроле над Европом, коју су дуго гледали као начин „обуздавања“ Немачке и средство сопственог успона. Регион Медитерана се тако појављује као шанса да Француска парира Немачкој, и у овом тренутку, Медитеранска унија, односно регион у коме Француска може да оствари утица који је Немачка постигла у већем делу Европе постаје од виталне важности.

Пише: Младен Ђорђевић
уторак, 11 октобар 2011 10:23

Идеја Медитеранске уније је ипак сувише колексна да би могла да буде остварена у неком кратком временском периоду, а као њен највећи проблем су питање Израела и одбијање Турске. Ову иницијативу ипак не би требало посматрати као потврду моћи Француске или њеног председника. Више од свега, будућност Медитеранске уније може да омогући подршка САД, а сам Саркози је раније објавио да Француска више неће бити антиамеричка само да би се разликовала. Он је успео да старе тежње Француске уклопи са актуелном политиком САД, јер се идеја Медитеранске уније потпуно уклапа у ширу америчку стратегију према Блиском истоку, чији су кључни циљеви контрола и преуређење политичке слике овог региона. Медитеранска унија би Европској унији и Франуској омогућила широко тржиште, резервоар младе радне снаге, извор огромне количине нафте и других сировина, а истовремено би била политичка структура која би подржала војну, која већ постоји, и која је под америчком контролом.

Свргавањем Моамера Гадафија су створени услови за даљу реализацију ових планова, али њихов успех делимично још увек зависи од бившег либијског лидера, који је и даље на слободи. Да ли ће он успети да се врати у Триполи, показаће наредни дани или месеци. За сада је извесно само да борбе још увек трају.